ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№8(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 318 sahifa,
3-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Sun'iy intellekt muhitida o'sib kelayotgan Alfa avlodining shaxsiy va psixik rivojlanishi 10
Jo'rayeva Dilfuza Abdug'aniyevna

Teng yonli uchburchak xossalari va kesmaning o'rta perpendikulyari xossalaridan foydalangan holda masalalar yechish 13
Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li

Xiva xonligining siyosiy boshqaruv modeli: Buxoro va Qo'qon xonliklari bilan qiyosiy tahlili 17
Mutallibjonov Boburmirzo

Boshlang'ich sinfda informatika fanini o'qitish metodikasi 26
Nosirova Feruza Baxadir qizi

Funksional savodxonlik asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini professional rivojlantirishning strukturaviy-faoliyatli modeli 30
Gafurova Mahfuza Abbosovna

Mutafakkirlar asarlarida bolalar faolligini shakllantirishda o'yinlardan foydalanishning yoritilishi 35
Ravshanova Uldona Narziboyevna

Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar variatsiyasi sharoitida talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mazmuni 39
Vorisova Barnoxon Olimjon qizi

Huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya integratsiyasi orqali yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish 43
Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li

Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy va refleksiv tafakkurini rivojlantirishda antifragil yondashuvning o'rni 51
G'ulomjonova Ziyodaxon A'zamjon qizi

Badiy adabiyotning yoshlar tarbiyasidagi didaktik imkoniyatlari 57
Irisboyeva Xotiraxon Utbasarovna

Talabalarning o'quv amaliyoti jarayonida kasbiy mobilligini rivojlantirishda dual ta'limga asoslangan metodikani takomillashtirish 61
G'ofurov To'lqinjon

Didactic Opportunities of Content and Language Integrated Learning (CLIL) Technology in English Language Teaching 67
Ismailova Aziza Dilshodovna

Фольклорные источники в историко-географическом изучении памятников Устюрта 72
Канаатов Есимкан

Xorijiy davlatlar tajribasida o'zgarishlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish amaliyoti 76
Abdullayev Amirulla Xazratovich

Algoritmik faollikni rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvi 81
Pardayeva Kamola Sultonovna

Sun'iy intellekt va startap ekotizimi asosida talabalarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish 86
Imomaliyev Quvvat Choriyevich

Maktab ta'limida o'qitish sifatini baholashning ko'p tarmoqli raqamli-diagnostik tizimini joriy etish va boshqarish 91
Nurmetov Tursunbek Kenjayevich

Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarning o'qish samaradorligini oshirish 96
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi

Texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy va pedagogik amaliyotlari uzviyligini ta'minlashning metodik modeli 99
Mardonov Maqsudbek Maxmudovich

Nogironligi bo'lgan bolalarni tarbiyalayotgan oilalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishning nazariy-metodologik asoslari 103
Umarova Umidaxon Ibaydullayevna

Chizmachilik darslarida animatsiyali modellarni qo‘llashning pedagogik asoslari 108
Xo‘janiyozov Shokir Rustamovich

Fanlararo aloqadorlik asosida tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida ingliz tilini o‘qitish metodikasi va uning eksperimental samaradorligi 114
Isroilova E’zoza Akmal qizi

Umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlarida ingliz tilini o‘qitishda veb-kvestlar va raqamli keyslarni samarali qo‘llash usullari 119
Shermatova Ra’no O‘ktam qizi, Baxodirova Gulnoz Kamalovna

Xalq og‘zaki ijodi asosida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish texnologiyalari 124
Abduraximova Muxabbat Allayevna

Bo‘lajak fizika o‘qituvchilarini nanotexnologiya sohasidagi bilimlarni taqdim etishga va o‘qitishga tayyorlash metodikasi 129
Sottarov Abduvali Umirqulovich

Raqamli ta’lim muhitida talabalarning raqamli tafakkurini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish 133
Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi

Emotsional intellekt va raqamli kommunikatsiya: yoshlar psixologiyasida zamonaviy tendensiyalar 137
Qahharov Nuriddin Sherbek o‘g‘li

Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilarda “o‘quv burnout” (o‘qishga nisbatan charchash va sovish) holatining oldini olishda motivatsion pedagogik texnologiyalar 142
Babajanova Gulmira Muratbayevna

Linguopragmatic Errors in Artificial Intelligence-Generated Translations 147
Aytmuxamedova Durdona Jasur qizi

Клинические особенности аллергодерматозов у лиц, проживающих в Ташкентской области 153
Абдуллаева Ф. Б., Саипова Н. С.

Tyutorlik faoliyatining pedagogik ahamiyati 160
Ashirova Gulnora Xayrullayevna

Innovatsion yondashuv asosida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida kasbga yo‘naltirish metodikasini takomillashtirish 164
Nurmuratova Iroda Nuriddinovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda diqqat yetishmasligi va giperfaollik: mnemotexnik korreksiya 169
Egamberdiyeva Xuriyat Egamberdiyevna, Kaxxarova Ozoda Abdimo‘minovna

The Historical Development of Translation 173
Sharopova Gulnoza Odil qizi

Integratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga yo‘naltirilgan metodik tizim 176
L. T. Xudaybergenova

Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o‘quv topshiriqlari metodikasini ishlab chiqish 180
G‘ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi

Bo‘lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion ta’lim texnologiyalarining o‘rni: ilmiy adabiyotlar sharhi 186
Xalimova S. A.

The Role and Opportunities of Artificial Intelligence (AI) in the Management of Educational Institutions 191
Abduqahorova Lobar Oybekovna

Malaka oshirish jarayonida maktab direktorlarining mediakompetentligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmi 197
Xidirova Maftuna Ilhom qizi

Maktabgacha ta’lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda STEAM va an’anaviy usullarning qiyosiy tahlili 205
Boltayeva Nasiba Ilhom qizi

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

Kasb-hunar ta'limida elektromobillar va robototexnika yo'nalishlarini rivojlantirish: xalqaro hamkorlik tajribasi va "2+1" dual ta'lim modeli ... 209
Dushanov Nuriddin Qo'ldoshovich, Suvonov Murodjon Abdurahmon o'g'li, Ibragimova Dinara Rustam qizi, Karimova Oygul Ro'ziyevna, Avliyoqulov Muxammad Mustafoyevich

Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlarining metodikasini ishlab chiqish ... 212
G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi

Maktabgacha ta'limda "ijodiy faoliyat" va "kreativlik" konseptlarining nazariy-metodologik interpretatsiyasi... 218
Komila Aytmuratova

Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirishga doir mashqlar tipologiyasining samaradorligi ... 222
Maxmudova Feruza Salimdjonovna

O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini ... 227
Qurbonova Malika Toxir qizi

O'quv-biluv kompetensiyasining nazariy asoslari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar ... 230
Saydaxmedova Barno Batirovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matematik tayyorgarligi tarkibi: TIMSS va PISA xalqaro baholash dasturlari asosidagi nazariy tahlil ... 235
Abdusattarova Zaynab

Fizikani o'qitishda barqaror taraqqiyot tushunchalarini rivojlantirish: O'zbekiston kontekstida adabiyotlar tahlili ... 243
Avazova Oltin

Futbolda 11–12 yoshli darvozabonlarni texnik-taktik jihatdan tayyorlashda maxsus mashqlarning ahamiyati ... 247
Ibragimov Qosimbek Isroil o'g'li

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt yordamida foydalanib nazariy bilimlarni hayotga tatbiq qilib o'rganish metodlari ... 253
Jo'layeva Munira Choriyevna

Creativity-Oriented Language Teaching in Karakalpak Folk Pedagogy ... 256
Khodzhaniyazova Aygul Aytmuratovna

Bo'lajak pedagoglarda estetik kompetentlikni rivojlantirishning metodik asoslari ... 264
Saidova Dilorom Erkinovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ... 269
Farhodova Sevara Qo'ziboy qizi

Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari ... 274
Norkulova Jasmina Sodikovna

Umumta'lim maktablarida matematik kechalar orqali o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish samaradorligi ... 277
Saytniyozov Adham Annamuhammet o'g'li

Tibbiy va pedagogik ta'lim jarayonida "Case Study" metodini qo'llash orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish ... 282
Shaymatova Azizaxon Rustambekovna

Dutor ijrochiligining amaliy-texnik jihatlariga e'tibor qaratish va ushbu jarayonni rivojlantirish ... 286
Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi

Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik texnikani shakllantirish texnologiyalari ... 293
Turimbetova Sveta Muhammedaliyevna

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi hamkorlik menejmentini takomillashtirishda direktor o'rinbosarining roli ... 297
Xolnazarova Shaxnoza Baxodir qizi

Адаптивная геймификация в школьном обучении физике ... 304
Индира Бахадуровна Ерлепесова

Bo'lajak pedagoglarda qadriyatlar tizimining shakllanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar ... 309
Taylanova Sh. Z.

BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI DARSLARIDA TANQIDIY VA IJODIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Norkulova Jasmina Sodikovna
Samarqand davlat pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich sinf ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari yoritilgan. Ushbu texnologiyalarning dolzarbligi, ularni dars jarayonida qo'llash yo'llari, metodik asoslari hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarga asoslangani tahlil etildi. Muallif boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini faollashtirishda tanqidiy va ijodiy fikrlash usullari, metodlari va vositalarining samaradorligini ochib beradi. Shuningdek, maqolada ona tili darslarida mazkur texnologiyalar asosida o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qila olish, mavzuga ijodiy yondashish ko'nikmalarini shakllantirish muhim ekani ta'kidlangan. Xulosada tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish orqali o'quvchilarda zamonaviy bilim va kompetensiyalarni, keng dunyoqarash hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: ona tili, boshlang'ich sinf, tanqidiy fikrlash, ijodiy fikrlash, ta'lim texnologiyalari, metodika, pedagogika, innovatsiyalar.

Abstract: The article discusses the technologies for developing critical and creative thinking in primary school native language lessons. The relevance of these technologies, ways of using them in the lesson process, methodological foundations, and their basis in modern pedagogical approaches were analyzed. The author reveals the effectiveness of critical and creative thinking methods, techniques, and tools in activating the thinking of primary school students. The article also emphasizes the importance of forming independent thinking, analysis, and creative approach skills in students based on these technologies in native language lessons. The conclusion reveals the possibilities of forming modern knowledge and competencies, broad outlook, and independent thinking skills in students through the development of critical and creative thinking.

Key words: native language, primary school, critical thinking, creative thinking, educational technologies, methodology, pedagogy, innovations.

Аннотация: В статье рассматриваются технологии развития критического и творческого мышления на уроках родного языка в начальной школе. Проанализированы актуальность этих технологий, способы их использования в учебном процессе, методические основы и их роль в современных педагогических подходах. Автор раскрывает эффективность методов, приемов и инструментов развития критического и творческого мышления в активизации мышления учащихся начальной школы. В статье также подчеркивается важность формирования у учащихся навыков самостоятельного мышления, анализа и творческого подхода на основе этих технологий на уроках родного языка. В заключении раскрываются возможности формирования у учащихся современных знаний и компетенций, широкого кругозора и навыков самостоятельного мышления посредством развития критического и творческого мышления.

Ключевые слова: родной язык, начальная школа, критическое мышление, творческое мышление, образовательные технологии, методология, педагогика, инновации.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqobat sharoitida bolalarni mustaqil fikrlashga o'rgatish, ularda keng dunyoqarash, tanqidiy va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy ta'limning muhim vazifasiga aylanmoqda. Ayniqsa, yosh avlodda tafakkurni rivojlantirish va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo'sha oladigan barkamol shaxsni shakllantirish uchun boshlang'ich ta'lim bosqichining ahamiyati beqiyosdir. Boshlang'ich sinfda olib boriladigan ona tili darslari esa bu borada asosiy o'quv mashg'ulot maydoniga aylanadi.

Tanqidiy va ijodiy fikrlashning rivojlanishi bolaning kelajakdagi akademik, hayotiy va kasbiy muvaffaqiyatlari uchun mustahkam zamin yaratadi. Dastlabki ta'lim bosqichlarida bolalar ko'proq kuzatadi, farqlaydi, o'z tasavvurini va tuyg'ularini ifoda etadi. Ularni faqat axborot qabul qiluvchi emas, balki faol ishtirokchi, o'z

nuqtai nazariga ega, mustaqil fikrlaydigan va ijodiy yondashadigan shaxs sifatida tarbiyalash zarur. Bu jarayon, avvalo, o'qituvchining kasbiy mahorati, metodik yondashuvi va yangi pedagogik texnologiyalarni amalda to'g'ri qo'llay olishiga bog'liq.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ona tili darslari tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirishda ko'plab imkoniyatlarga ega. Chunki til darsi orqali o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki atrof-muhitga, so'z va nutqqa, ijtimoiy masalalarga qanday munosabatda bo'lishni ham o'rganadi.

Amerikalik pedagog J.Dewey tanqidiy fikrlashni muammoni tahlil qilish, dalillarni baholash va asoslangan xulosa chiqarish jarayoni sifatida izohlagan.

L.S.Vygotskiy esa o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirishda ijtimoiy hamkorlik va o'qituvchi rahbarligining muhim o'rin tutishini ta'kidlaydi. Har bir o'quv materialini tahlil qilish, savollarga mustaqil javob topish, interfaol metodlarni qo'llash orqali ularning fikr doirasi kengayadi, har bir bolaning fikr yuritishiga, mulohaza yuritib, xulosaga kelishiga sharoit yaratiladi.

Tanqidiy fikrlash o'quvchini har bir axborotni ham to'g'ridan to'g'ri qabul qilmasdan, uni tahlil qilish va mustaqil xulosaga kelishga o'rgatadi. Masalan, matn ustida savol-javob jarayonini tashkil etishda "Nima uchun?" va "Qanday qilib?" kabi savollar o'quvchiga muammoni chuqurroq anglash, tahlil qilish hamda mantiqiy xulosa chiqarishga yordam beradi. Bunday mashg'ulotlarda o'qituvchi muammoni o'quvchi bilan birgalikda ochadi va unga mustaqil harakat qilish uchun sharoit yaratadi.

E. de Bono ijodiy fikrlashni rivojlantirishda an'anaviy fikrlash chegaralaridan chiqish, yangi g'oyalarni izlash va muammolarga noodatiy yechim topish muhimligini asoslab bergan. Ijodiy fikrlash esa bolani standart andozalardan chiqib fikr yuritishga, yangi va o'ziga xos usullarni izlab topishga, vazifalarni mustaqil hamda noodatiy tarzda yechishga o'rgatadi. Masalan, ertak, hikoya, dialog yaratish, turli voqealarni sahnalashtirish, ifodali nutq mashqlari orqali o'quvchilar o'z tasavvurlaridagi obrazlarni so'z bilan gavdalantirish va ularga hayotiy vaziyatlarda yechim topish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Maqsadli tashkil etilgan ijodiy mashg'ulotlar bolalarda fantaziya, tasavvur va o'z fikrini ifodalashga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Shuningdek, boshlang'ich sinf ona tili darslarida axborotni izlash, topilgan ma'lumotni baholash hamda turli nuqtai nazardan yondashish ishlari orqali o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy fikrlash salohiyati yanada boyiydi [1]. B. Bloom tomonidan ishlab chiqilgan taksonomiyada ham tahlil qilish, baholash va yaratish kabi yuqori darajadagi tafakkur ko'nikmalari alohida bosqich sifatida e'tirof etilgan.

Turli interfaol ta'lim usullari: "Aqliy hujum", "Klaster", "Konseptual xarita", "Bahs", "Munozara", "Rolli o'yin", "Loyiha ishi", "Fikr doirasi" kabi texnologiyalar tanqidiy va ijodiy fikr yuritish, mustaqil xulosaga kelish hamda o'z nuqtai nazarini dalillar orqali isbotlash imkonini beradi.

Mahalliy olimlar N. Saidahmedov, J. Yo'ldoshev va A. Abduqodirov tadqiqotlarida ham interfaol metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalar o'quvchilarning mustaqil, tanqidiy hamda ijodiy fikrlashini rivojlantirishning samarali vositasi ekanligi ta'kidlangan. O'quvchilarni faollashtirish, ularga o'z fikrlarini erkin ifodalash imkonini beruvchi savol-javob, muammoli vaziyatlar yaratish, kichik guruhlarda ishlash, mashg'ulotlarda matn, she'r, maqol, topishmoq va hikoya ustida turli topshiriqlar berish samarali natijalar beradi. Har bir darsda o'quvchilarga nafaqat bilim, balki tafakkur va dunyoqarashni rivojlantirish ustuvor vazifa bo'lishi zarur. Shu sababli o'qituvchi har bir darsni tanqidiy va ijodiy fikrlashga asoslangan zamonaviy metodlar hamda qiziqarli topshiriqlar bilan boyitib borishi lozim [2].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlarini aniqlash maqsadida nazariy tahlil, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Mavzuga oid ilmiy-pedagogik adabiyotlar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari hamda ilg'or pedagogik tajribalar tahlil qilinib, boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali metod va usullar aniqlandi. Olingan natijalar asosida ona tili darslarini tashkil etish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bolalarda yangi g'oya, loyiha va kichik tadqiqot ishlariga intilish, savollarga mustaqil javob berish, hayotiy voqea va munosabatlarga o'z nuqtai nazarini bildirish uchun sharoit yaratish hamda ularni rag'batlantirish muhim sanaladi. Ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda bolalarning shaxsiy qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish, ularni rag'batlantirish eng muhim omillardan biridir. Bugungi zamonaviy o'quv dasturlari va ta'lim standartlari maktablarda faqat tayyor bilimlarni o'rgatishga emas, balki mustaqil fikrlashni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish bilan bog'liq texnologiyalar orqali o'quvchilar tayyor haqiqatni emas, balki o'z tajribasi, kuzatuvlari va tahlili asosida xulosaga kelish, muammoli vaziyatdan chiqish hamda samarali kommunikatsiya ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Odatda, o'qituvchilar tanqidiy va ijodiy fikrlashni faollashtirish uchun quyidagilarga e'tibor qaratadilar: ochiq va mustaqil fikrlashni qo'llab-quvvatlash, bolalarda mustaqil savol berish va tahlil qilishni rag'batlantirish, ularni motivatsiyalash hamda har bir bolaning muvaffaqiyatini alohida rag'batlantirish. Har bir darsda interfaol metodlardan foydalanish darsning samaradorligini oshiradi, o'quvchilarda o'z fikrini ifoda qilish malakalarini mustahkamlaydi [3].

Shu bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish, multimedia vositalari, elektron darsliklar va virtual resurslar ham yosh avlod tafakkurini faollashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, internetdan to'g'ri foydalanish, ochiq ma'lumotlarga mustaqil baho berish, onlayn loyiha va tanlovlarda ishtirok etish bolalarda zamonaviy tafakkurni rivojlantiradi hamda tanqidiy va ijodiy fikrlashga yordam beradi.

Maktabda bolalar ijodiy va tanqidiy fikrlash asoslarini o'rgana boradilar, bu esa hayotda mustaqil ravishda to'g'ri qaror qabul qilish va o'z hayotini to'g'ri yo'naltirish imkonini beradi. Ona tili darslari bolaning o'z tuyg'ularini, tasavvurlarini sohaga oid so'z va iboralar orqali ifodalash, matn mazmunini tahlil qilish, muammoni mustaqil hal qilish hamda guvoh bo'lgan voqea-hodisalarni yorqin so'zlar bilan tasvirlash, o'z fikrini asoslash va himoya qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish o'quvchilarning intellektual salohiyatini oshiradi, ularni yangi g'oyalar, innovatsion loyihalar va dolzarb muammolarga yangicha yondashishga undaydi. Ayniqsa, har bir darsda bolalarga erkin fikrlash uchun keng imkon berilganda va ularning har bir innovatsion yondashuvi rag'batlantirilganda, ta'lim natijalari yanada samarali bo'ladi. Natijada zamonaviy, ijodkor va mustaqil fikrlaydigan shaxs yetishib chiqadi. Ona tili darslarida turli metodik yangicha yondashuvlar va innovatsion texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayoniga yangilik olib kiradi. Shu orqali bolalar o'zini namoyon qilish, yangi bilimlarni anglash, yangicha fikrlashni shakllantirish, hayot muammolariga innovatsion yondashuvni rivojlantirish hamda zamonaviy axborot oqimida to'g'ri yo'nalish olish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalaridan samarali foydalanish bolalarning tafakkur darajasini oshirish hamda mustaqil va zamonaviy fikrlay oladigan shaxsni tarbiyalash uchun zaruriy asos yaratadi. Ona tili darslariga interfaol va innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy fikr yuritish uchun keng sharoit yaratish ularda mustaqil bilim olish va zamonaviy kompetensiyalarni egallashga zamin tayyorlaydi. Bu esa zamonaviy hayotda muvaffaqiyatli shaxs, faol ijtimoiy ishtirokchi va sog'lom raqobatbardosh avlodni shakllantirish uchun muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mamatqulova M. "Boshlang'ich ta'lim metodikasi asoslari", Toshkent, 2011
2. Karimova F. "Ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar", Toshkent, 2013
3. Xaitboyeva Z. "Ona tilini o'qitish metodikasi", Toshkent, 2012
4. Ergasheva M. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy fikrlashni rivojlantirish", Toshkent, 2015
5. Xalilova F., "Tanqidiy fikrlash texnologiyalari va ularning o'qitishdagi o'rni", Toshkent, 2014
6. Toshboyeva N. "Innovatsion ta'lim texnologiyalari", Toshkent, 2018
7. Akramova K. "O'zbek tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish", Toshkent, 2016
8. Tukhtaeva M. "Tanqidiy va ijodiy fikrlash kompetensiyasini rivojlantirish", Samarqand, 2017

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.